

طرح آموزش و سازماندهی نیروهای مردمی (احتیاط و بسیج) در ارتش ۲۰ میلیونی (۲) (۱)

محمد حسین زیبایی نژاد

- مقدمه

در مقاله گذشته به تشریح ضوابط و ملزومات یک الگوی موفق جهت آموزش و سازماندهی دفاعی مردم در جمهوری اسلامی پرداختیم که ضرورتاً بر اساس آن ضوابط باید بتوان به ارائه طرحی پرداخت که بر اساس این دیدگاه، سازماندهی و نحوه شکل بسیج بیست میلیونی تحقق عینی یابد. برای این منظور در این مقاله به ارائه طرحی در زمینه آموزش و سازماندهی نیروهای مردمی می پردازیم که در طی ۹ بخش ویژگیها و ابعاد مختلف آن تبیین و تشریح می گردد. در بخش اول از مبانی و اصول طرح بحث نموده و در مراحل بعدی اجرا، با سازماندهی در واحدهای مقاومت و امداد محلی، تنبیهات و تشویقات، تشکیلات و سلسله مراتب ارتش بیست میلیونی، مکانیزم تأمین نیرو در زمان اضطرار و جنگ، علائم و درجات اعضای ارتش بیست میلیونی، برآوردهای مالی طرح پیشنهادی برای یک سال و نهایتاً در بخش نهم نحوه تأمین بودجه و امکانات ارتش بیست میلیونی را مطرح خواهیم نمود.

- بخش اول: مبانی و اصول

در راستای تحقق ارتش بیست میلیونی، در این طرح از یک سلسله اصول و مبانی استفاده شده است که مواد طرح پیشنهادی بر آن استوار گردیده است. بدیهی است تغییر هر کدام

از این اصول ممکن است کل یا قسمتی از طرح را تغییر دهد. در انتخاب این اصول سعی شده است از رهنمودهای حضرت امام (قدس سره الشریف)، قانون اساسی، قوانین مصوب مجلس شورای اسلامی و تجربیات اندوخته شده از بدو پیروزی انقلاب تاکنون بخصوص تجربه گرانبهای هشت سال دفاع مقدس بهره برداری گردد. این اصول عبارتند از:

۱- اصل عمومیت آموزش و سازماندهی: در راه نیل به فرمان و نظرات حضرت امام (قدس سره) که فرمودند "امیدوارم ایران به اندازه افرادی که دارد و جوانانی که دارد ارتش داشته باشد"، تقویت روحیه بسیجی و ایثارگری و آمادگی دفاعی صرفاً به یک قشر خاص بسیجی و از جان گذشته منحصر نمی شود و این آمادگی بایستی در کلیه آحاد مردم ایجاد گردد.

۲- اصل ایجاد روحیه دفاعی: ایجاد زمینه ای که روحیه دفاع از حیثیت کشور و اسلام و آمادگی رزمی جزو خلق و خوی و عادت کلیه افراد کشور گردد.

۳- اصل تنبیه و تشویق مناسب در اجرای طرح: ایجاد اهرمهایی که بر اساس آن بتوان از کسانی که حاضر نیستند در برنامه های آمادگی دفاعی شرکت نمایند امتیازاتی را سلب نمود و بر عکس برای کسانی که در این برنامه ها شرکت می کنند امتیازات اجتماعی مختلفی بوجود آید.

۴- اصل تقسیم بندی، تفکیک و نحوه آموزش و سازماندهی بر اساس گروههای سنی: سن افراد از جهات مختلفی چون میزان آمادگی جسمی، درجه استقلال و مسئولیتهای خانوادگی و از جهت شرائط مشترک برای برنامه ریزی های مشترک و یکسان در نحوه سازماندهی و آموزش مؤثر است و باید در نظر گرفته شود.

۵- اصل محوریت داوطلبان (بسیجیان): آنچه مسلم است حفظ انقلاب با روحیه افراد بسیجی امکان پذیر است. لذا در این طرح سعی شده کلیه فعالیتها در جهت داوطلب (بسیج) سازی بوده و بتواند با مکانیزمهای مختلف تربیتی این افراد را رشد داده و سپس در سازمانهای خاصی سازماندهی نماید.

۶- اصل تمرکز اطلاعات افراد ارتش بیست میلیونی در یک تشکیلات واحد و سراسری جهت تمرکز اطلاعات نسبت به افراد و پرهیز از کارهای موازی و جلوگیری از برخورد

سازمان های نظامی مختلف با افراد، تشکیلات محوری اداره کننده ارتش بیست میلیونی بوجود می آید که وظیفه ایجاد وحدت روحیه و فراهم سازی امکانات و کنترل و برنامه ریزی و وظائف حوزه نظام وظیفه را بر عهده دارد.

۷- اصل واگذاری حفظ انسجام پرسنل وظیفه هر ارگان نظامی به خودش: با توجه به مسائلی چون فرماندهی نیروها توسط نیروهای نظامی، اطمینان از نیروی مردمی کافی بصورت احتیاط و صرفه جویی در بودجه و امکانات و آموزش و سازماندهی دوران احتیاط افراد، متناسب با محلی که فرد خدمت دوره ضرورت خود را انجام داده، به عهده همان نیروی مسلح واگذار می گردد.

۸- اصل شاملیت در احضار و بکارگیری: احضار و بکارگیری در زمان جنگ شامل همه افراد بسیجی و موظف (در مرحله احتیاط و ذخیره) می گردد.

- بخش دوم: اجرا

مجموعه اقداماتی که جهت جذب، پذیرش، آموزش، حفظ انسجام و سازماندهی کلی افراد در سه دوره سنی می بایستی انجام شود در بخش اجرا تبیین می گردد که ذیلاً به تشریح فعالیت های مربوط به هر کدام از این سه دوره سنی می پردازیم:

الف) دوره سنی ۶ الی ۱۸ سال و دوران تحصیلات عالی (دوران قبل از خدمت ضرورت) در این دوران افراد به دو گروه عمده محصلین و غیر محصلین تقسیم می گردند. دوره محصلین و دانشجویان را می توان در چهار دوره ابتدائی، راهنمائی، دبیرستان و دانشگاه تقسیم نمود، و غیر محصلین هم کسانی هستند که قبل از ۱۸ سالگی ترک تحصیل کرده اند. روشن است که برای هر دوره سنی و هر مقطع متناسب با وضعیت روحی و انگیزشی آنها باید به طراحی برنامه هایی برای ایجاد جاذبه و شوق در امر آموزش نظامی پرداخت. با ارائه فیلم، کتاب و برنامه ای هنری و انجام مسابقات ورزشی ای که انگیزه های نظامی را تقویت گرداند بتوان به آماده سازی روحی آنها مبادرت کرد. همچنین از جهت نحوه و میزان آموزش های نظامی و امکانات آموزشی باید با توجه به سطوح مختلف برنامه های گوناگونی را طراحی نمود. برای مثال می توان

آموزش یکماهه را در طی دو سال برای افراد که در تحصیلات عالی حضور دارند؛ به صورت ۲ واحد درسی طی دو هفته اردو منظور نمود. که می‌تواند برای دوره‌های لیسانس تا دکتری صورت اجباری به خود بگیرد.

ب) دوران سنی ۲۰-۱۸ سال (در حین خدمت ضرورت)

در این دوران سنی به افراد داوطلب بسیجی که قبلاً شناسایی شده‌اند و بارده‌های بسیج بصورت فعال ارتباط داشته‌اند آموزش‌های خاص داده می‌شود تا بتوان از آنها در تصدی مشاغل فرماندهی کادر احتیاط، خدمت در گردانهای ویژه و تصدی مشاغل حساس استفاده نمود. سایر افراد در طول ۲ سال خدمت دوران ضرورت در اختیار نیروها و واحدهای خود می‌باشند.

سازماندهی این نیروها نیز با این روش انجام می‌گیرد که ابتدا با برنامه ریزی از قبل تعیین شده بصورت وظیفه جهت خدمات آموزشی، بهداشتی، صنعتی در نقاط مورد نیاز دولت و شرکت در پروژه‌های کشاورزی و طرحهای عمرانی ملی در اختیار ارگانهای دولتی فوق‌قرار می‌گیرند. در طول این مدت ارتباط این افراد با یگانهای مربوطه نباید قطع گردد (از طریق دوره‌های بازآموزی)؛ و افراد فوق با شروع تمهیدات بعنوان سریع‌ترین افراد ظرف ۴۸ ساعت بایستی در یگانهای مربوطه حاضر شوند.

ج) دوران سنی ۴۸-۲۱ سال (بعد از خدمت دوره ضرورت)

این دوره به دو گروه سنی ۲۸-۲۱ سال و ۴۸-۲۹ سال تقسیم می‌شوند که با توجه به قانون مجلس گروه ۲۸-۲۱ سال احتیاط نامیده می‌شوند. که در این طرح پیش‌بینی شده است که کلیه افراد ذکور کشور پس از اتمام دوره ضرورت بایستی به نزدیک‌ترین یگان منطقه محل سکونت خویش مراجعه نمایند و در جریان آموزش‌های یادآوری دوران احتیاط را قرار گرفته و ارتباط خویش را حفظ کند. همچنین تمرکز کلیه اطلاعات، برنامه ریزی و نظارت بر آموزش و سازماندهی نیروهای احتیاط ذخیره اول و دوم، فراخوانی و انتخاب نیروهای احتیاط، نگهداری یک نسخه از سوابق و صدور کارت احتیاط بعهده تشکیلات محوری اداره‌کننده ارتش بیست میلیونی است که از طریق رده‌های خود در شهرها و روستاها این امر انجام می‌گیرد. مدت آموزش نیروهای احتیاط

بین ۷-۳ در روز در دو سال خواهد بود که شامل آموزش های حفظ توان رزمی و تخصصی افراد می باشد.

بر اساس قانون مجلس دوران احتیاط ۱۰ ساله دوم، ذخیره دوم نامیده می شود که برای این افراد نیز آموزش های یاد آوری و حفظ انسجام بین ۲ تا ۵ روز در سه سال برای ذخیره اول و ۵-۲ روز در چهار سال برای ذخیره دوم خواهد بود که شامل آموزش های عمومی آمادگی دفاعی می باشد. آموزش و سازماندهی این گروه سنی بعهدہ رده های تشکیلات ارتش بیست میلیون خواهد بود.

- بخش سوم: سازماندهی افراد در واحدهای مقاومت و امداد محلی

بمنظور ایجاد آمادگی کافی در نیروهای داوطلب (بسیجی) جهت مقابله با تهدیدات دشمن و ضد انقلاب در شهرها و روستاها و بالا بردن توان آنان، در انجام خدمات امداد و نجات و سایر همیاریهای مردمی در هنگام بروز حملات هوایی، موشکی، شیمیایی و سوانح و همچنین حضور در صحنه های مختلف جهت حفظ شعائر و دستاورد های انقلاب بنابه دستور، واحدهای مقاومت و امداد متشکل از افراد داوطلب واجد شرایط اعم از ذکور و اناث بین ۶۰-۱۵ سال در کلیه شهرها و روستاها ایجاد می گردد.

این افراد وظایف مهمی چون: کمک به نیروهای نظامی و انتظامی و سازمانهای دولتی موجود در منطقه، مقابله و انهدام دشمن که اقدام به محاصره یا اشغال بخشی از کشور را نموده اند. در صورتیکه نیروهای نظامی و انتظامی کارآئی خود را از دست داده باشند، شناسایی از جو و زمین منطقه تحت پوشش ضد انقلاب و اخلال گر، جمع آوری و ارسال کمک های مردمی به جبهه در زمان جنگ، ایجاد و توسعه پناهگاهها با استفاده از کمک های مردمی و حفاظت از موسسات و تاسیسات و نیز منابع مختلف ثروتهای ملی را که بر عهده خواهند داشت؛ مبنای سازماندهی این افراد در واحدهای امداد و مقاومت حداقل رسته و حداکثر تیپ امداد و مقاومت خواهد بود. و پایگاهها و نواحی مقاومت موظفند بمحض اینکه استعداد آنها از پائین ترین رده به ترتیب: دسته، گروهان و گردان رسید واحدهای فوق را که دارای فرمانده مشخص است ایجاد نمایند. آن دسته از داوطلبین ذکور که دارای توان رزمی بالا بوده و حاضرند حداقل ۳۰-۱۵ روز در سال آموزش های کماندوئی دیده بهمین نام سازماندهی می گردند.

- بخش چهارم: تنبیهات و تشویقات

افرادی که از احضار و فراخوانی ها، شرکت در دوره های آموزشی و باز آموزی و معرفی خود پس از پایان دوره ضرورت و احتیاط در مراجع مربوطه خود داری نمایند، مشمول تنبیهات و محرومیت از مزایای اجتماعی ذیل خواهند بود:

شرکت در آزمایشات رانندگی و اخذ گواهینامه، دریافت وام های کشاورزی، صنعتی، دامداری و مسکن، کاندیدا شدن جهت انتخابات مجلس شورای اسلامی و سایر شوراها و انجمن های قانونی، صدور پروانه کسب و اجازه اشتغال و عضویت در شرکت های تعاونی، تثبیت هر گونه نقل و انتقال غیر قهری اموال بطور مستقیم و غیر مستقیم در دفاتر ثبت اسناد رسمی، و دریافت مستمری از سازمان های دولتی و وابسته به نهادهای قانونی و استخدام به هر صورت.

همچنین برای تشویق، مزایای اجتماعی ذیل در نظر گرفته شده است:

استفاده از بیمه خدمات درمانی نیروهای مسلح، استفاده از تسهیلات وام مسکن و کار، ایجاد و اولویت در واگذاری امکانات اشتغال و استخدام، دریافت مستمری، امتیازات ویژه جهت ورود به آموزش عالی، استفاده از دوره های آماده سازی جهت ورود به آموزش عالی، احتساب دوران خدمت در بسیج بعنوان اضافه کار در صورتیکه به استخدام دولت در آیند (صرفاً برای افراد داوطلب) و اعطاء منصبهای دولتی تارده بخشدار به افراد بسیجی.

- بخش پنجم: تشکیلات و سلسله مراتب ارتش ۲۰ میلیونی

بطور کلی در سه رده: ۱- ستاد فرماندهی کل قوا، ۲- نیروی مقاومت سپاه پاسداران، ۳- ارتش و فرماندهی های منطقه ای نیروی مقاومت بسیج تشکیلات را می توان شناسایی نمود.

ستاد فرماندهی کل قوا خود دارای دو معاونت: الف- نیروی انسانی ب- لجستیک خواهد بود که شرح وظایفی چون تهیه خط مشی و سیاستها، برنامه ریزی لازم نسبت به جذب، آموزش، پذیرش، سازماندهی و حفظ انسجام نیروهای بسیج و احتیاط در چارچوب استراتژی دفاعی کشور (در معاونت نیروی انسانی) و برنامه ریزی و پیگیری تأمین لجستیکی نیروهای احتیاط و بسیج براساس اعلام نیاز معاونت احتیاط و

بسیج (در معاونت لجستیک) را بر عهده دارند.

در وظایف سازمانها و نیروهای رده دوم که در رابطه با ارتش بیست میلیونی سازماندهی میشوند از نیروی مقاومت سپاه پاسداران بعنوان تشکیلات محوری اداره کننده ارتش بیست میلیونی می توان نام برد که شرح وظایفی چون تهیه آمار و اطلاعات لازم از کلیه نیروهای احتیاط و ذخیره بسیج، تهیه شناسنامه احتیاط، ذخیره و بسیج جهت کلیه افراد و صدور کارت دوران احتیاط ذخیره و نیروهای داوطلب بسیج، جذب، پذیرش، آموزش و سازماندهی نیروهای بسیجی را عهده داراست

همچنین در رده نیروی زمینی سپاه و نیروی زمینی ارتش حسب مورد، معاونت احتیاط و بسیج بوجود خواهد آمد. و بنا به ضرورت نیروی دریایی و هوایی سپاه پاسداران و ارتش جمهوری اسلامی ایران و نیروی انتظامی جمهوری اسلامی بایستی مدیریت احتیاط یا احتیاط و بسیج در معاونت نیروی انسانی خود ایجاد نمایند.

در رده سوم و فرماندهی های منطقه ای نیروی مقاومت بسیج وظایفی چون جذب، پذیرش، آموزش و سازماندهی کلیه نیروهای داوطلب و افراد داوطلب گردانهای ویژه کماندوئی و افراد ذخیره و پذیرش نیروهای احتیاط، جمع آوری و تهیه اطلاعات و آمار کافی نسبت به پرسنل ارتش بیست میلیونی، معرفی و صدور دفترچه آماده به خدمت و پیگیری اجرای کلیه تنبیهات و تشویقات مربوط به پرسنل احتیاط و بسیج را انجام می دهد.

- بخش ششم: مکانیزم تامین نیرو در زمان اضطرار و جنگ

تامین نیرو و گسترش در سه مرحله و بطریق زیر انجام می گیرد:

مرحله اول: تکمیل استعداد موجود است که بلافاصله پس از تهدید انجام می گیرد و واحدهای ناقص در حداقل زمان با گرفتن نیروهای مشمول یا آماده بخدمت یاداوطلب سریعاً به حد نصاب رسیده و اعزام می گردند.

مرحله دوم: یکماه (۳۰-۷ روز) بعد از مرحله اول انجام می پذیرد و کلیه گردانها استعداد خود را با گرفتن کادر و نفرات از نیروهای احتیاط و داوطلبین تکمیل، آماده و اعزام می نمایند.

مرحله سوم: تشکیل واحدهای رزمی جدید است، که بمنظور افزایش جدی استعداد

رزمی جهت نیل به اهداف نظامی انجام می پذیرد. مرحله اخیر به کندی انجام می گیرد، و همواره در شرایط مطلوب شاید ظرف یکسال نتوان بیش از ۲ تا ۳ لشگر ایجاد نمود.

- بخش هفتم: درجات و علائم ارتش ۲۰ میلیونی

یکی از اصول شناخته شده در جذب و سازماندهی واگذاری علائم و درجات است. امروزه از درجات بعنوان بدیهی ترین اصول در سازماندهی، و تعیین جایگاه خدمتی فرد استفاده می شود. و لذا نمی توان در سازماندهی ارتش بیست میلیونی از درجات استفاده نکرد. که در این طرح درجات افراد بسیجی مطابق درجات پرسنل سپاه با تغییرات اندکی پیشنهاد شده است. بطوریکه از درجه ۱ تا درجه ۹ به ترتیب برای سوم ابتدائی، پایان دوره ابتدائی، سوم راهنمائی، دوم دبیرستان، دیپلم، فوق دیپلم، لیسانس، فوق لیسانس و دکترا در نظر گرفته شده است.

افراد بسیجی که در رده های مقاومت و امداد محلی فعالیت نموده یا در مأموریت های رزمی - امدادی شرکت می نمایند، مطابق شایستگی به ازای هر دوره ترفیعات حداکثر از سه سال ارشدیت برخوردار خواهند شد.

- بخش هشتم: برآورد بار مالی، طرح (الگوی) پیشنهادی

مقطع تحصیلی ۱۱-۶ سال بار مالی خاصی ندارند و صرفاً با جهت گیری صحیح و برنامه ریزی شده در کتب درسی و برنامه های وزارت آموزش و پرورش قابل اجرا می باشد.

در مقطع تحصیلی ۱۴-۱۱ سال برای $1/800/000$ محصل راهنمایی و 3000 معلم مورد نیاز جمعاً $1/080/000/000$ تومان هزینه برآورد شده است.

در مقطع تحصیلی ۱۸-۱۵ سال حدود یک میلیارد تومان جهت تدریس و هزینه معلم و برای مجموع هزینه های افراد دبیرستانی که ۸ روز در طول دوره به اردو بروند جمعاً مبلغ یک میلیارد تومان هزینه در نظر گرفته شده است.

همچنین برای $50/000$ فارغ التحصیل کارشناسی $187/500/000$ تومان، و برای

مخارج استاد آموزش نظامی در این دوره ۱۰۲/۵۰۰/۰۰۰ تومان هزینه در نظر گرفته شده است.

برای آموزش دوران احتیاط و ذخیره اول و دوم نیز بترتیب ۶۰۰/۰۰۰/۰۰۰ تومان و ۳۵۰/۰۰۰/۰۰۰ تومان (ذخیره اول) و ۲۰۰/۰۰۰/۰۰۰ تومان (ذخیره دوم) هزینه برآورد شده است.

- بخش نهم: بودجه و امکانات ارتش بیست میلیونی چگونه باید تأمین گردد؟
از آنجا که تشکیلات ارتش بیست میلیونی از وظایف اصلی دولت است پیوسته بایستی بخش اصلی و مهم بودجه آموزش و سازماندهی ارتش ۲۰ میلیونی توسط دولت تأمین گردد. اما از آنجا که هم بودجه دولت محدود است و هم مشارکت مردم در تأمین نیازمندیهای بسیج، بایستی پیوند ناگسستنی تشکیلات بسیج با مردم را بوجود آورد. طرحهای قابل اجرای ذیل جهت تأمین بخشی از بودجه از مردم در نظر گرفته شده است که طی آن با توجه به شرائط اقلیمی و جغرافیایی، هر پایگاه کشوری یا هر ناحیه مقاومت می تواند به تأسیس شرکت خدماتی و تولیدی مبادرت ورزد. برای مثال در یک روستای شمال کشور این مؤسسه، می تواند یک زمین ده هکتاری برنج باشد که زمین آنرا هیئتهای هفت نفره واگذار کرده، تراکتور و دستگاههای آنرا دولت هدیه کرده و اعضاء بسیج (روستائیان) بطور داوطلبانه در آن کار کنند.

همچنین بسته به نوع پایگاه و سطح علمی و فنی افراد می توان کلاسهای آموزشی علمی و یا مهارت های فنی ایجاد کرد و با ارائه خدمات در قبال اخذ وجه بخشی از بودجه را تأمین نمود. و یا با گسترش فرهنگ وقف از عواید آن استفاده نمود. همچنین بایستی از مالیات های محلی و عوارض شهرداریها که از محلات جمع آوری می شود به رده های مقاومت بسیج تخصیص یابد و یا مخارج پایگاه جزء مخارج مسجد مربوطه تلقی شود که می توانند از آن هم استفاده نمایند.

- منابع

منابعی که در تهیه رساله بهره برداری گردیده بشرح زیر است: (لازم به توضیح است که کار ترجمه بیش از ۸۰٪ مدارک توسط معاونت امور مجلس وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح انجام پذیرفته و عمدتاً جز در مواردی محدود از مدارک ترجمه شده استفاده کرده‌ایم).

- منابع لاتین

الف) منابع مورد استفاده در رابطه با چین:

- 1 - Bueschel , " Communist Chinese Air Power " Janes Aircraft , 1978 - 79
- 2 - " The Chines War Machine " , Salamander Book , Ltd ; 1979 , London
- 3 - China Report " , Asian Defence Journal , No ,6178 (November 1978)
- 4 - Handbook on the Chinese Armed Forces , pp . 1 - 11 , M . Q . Mac Lachlan
- 5 - Handbook on the Chinese Armed Forces , pp , 1 - 8 .
- 6 - Jeneks Harlanw , " From Muskets to Missles " Westview Special Studies on China and east Asia , Boulder , Colorodo , U . S . A . 80301 . 1982
- 7 - The Military Balance , 1978 - 79 , 1979 - 80 and 1980 - 81 des .
- 8 - The military Equation in Northeast Asia , 1 March 1978 , p . 4
- 9 - World Defence Almanac , China , s Missile FORCE , 1986 - 87 .

ب) منابع مورد بهره برداری در رابطه با رژیم اشغالگر قدس

- 10 - Iuttwak , Edward , " the Istraeli Army " , New delhi , 1975 .
- 11 - Nyrop . p ; Richardl , " Isracl , ACountry Study " , Washington D . C , 1979
- 12 - Posen R ; Barry , " The source of - military Doctrine " .
- 13 - Scottf ; Harriet , "The soviet art of war " , Westview press , 1982 .
- 14 - Genera ; Shazly , saad , " The Arab Military option " , American Middle

east Eesearch , 1986 .

15 - The World Defence Almanace , no 1 , 1988 .

16 - Interntional Defence Review , volum 19 , no . 7 1986 .

ج) منابع مربوط به شوروی

1 - Comparative Defense Policy , The Jhons Hopkins university press , Baltimore and London , 1974 .

2 - The Soviet War Machine,A Salamnder Book , London , United Kingdom , 1980 .

3 - Soviet Military power , Superintendent of Documents , U . S . Government printing Office , Washington D.C , U . S . A , 1987 .

- منابع فارسی

۱۷ - محمود محبوب ، فرامرز زیآوری ، گیتاشناسی کشورها ، انتشارات گیتاشناسی ۱۳۶۵ هجری شمسی

۱۸ - ژرار شالیان - ژان پیر رادژو و اطلس استراتژیک جهان ، ترجمه ابراهیم جعفری ، ۱۳۶۶ هجری شمسی

۱۹ - اسناد لانه جاسوسی ، شماره ۱۱ (آمریکا حامی اشغالگران قدس) . محمود عزمی ، نیروهای هوابرد رژیم صهیونیستی ، دفتر مطالعات سیاسی و بین المللی ، ۱۳۶۴ هجری شمسی .

- منابع استفاده شده در رابطه با ارتش آمریکا

۱ - کتاب " موازنه قوا ۸۸ - ۱۹۸۷ "

(Military Balance 1987 - 1988)

۲ - مجله " تکنولوژی نظامی شماره ۱ سال ۱۹۸۸ "

(Military Technology - MO. 1/1988)

۳ - کتاب ماشین جنگی ایالات متحده : چاپ دوم ۱۹۸۷

(U . S . War machine) , 2 nded : 1987

ه) منابع مربوط به سوئیس

- ۱- بخش اطلاعات و اسناد- اداره ارتش فدرال- برن، سوئیس.
- ۲- اطلس استراتژیک جهان، بررسی قدرت کشورهای مهم جهان، ژرال شالیان، ژان پیر رادزو، ترجمه دکتر ابراهیم جعفری

و) منابع مربوط به کره شمالی

ماهنامه اینترنشنال دیفنس ریویو ۷/۱۹۸۳

ز) منابع مربوط به کوبا

دفتر مطالعات سیاسی و بین المللی وزارت امور خارجه

ح) سایر منابع

- ۱- صحیفه نور انتشارات شرکت سهامی چاپخانه وزارت ارشاد اسلامی
- ۲- قوانین مصوب مجلس شورای ملی سابق و شورای انقلاب
- ۳- نشریات آماری مرکز آمار ایران
- ۴- جزوات منتشره اداره کل بررسیهای نظامی و استراتژیک وزارت دفاع (ارتشهای جهان)
- ۵- انتشارات مرکز مطالعه وزارت امور خارجه
- ۶- قانون مقررات استخدامی سپاه پاسداران مصوب سال ۶۹ مجلس شورای اسلامی
- ۷- شرح وظایف ابلاغی نیروی مقاومت بسیج و نیروی زمینی سپاه (ابلاغیه ستاد کل نیروهای مسلح)
- ۸- اسناد و مدارک واحد بسیج سابق و نیروهای مقاومت بسیج سپاه پاسداران انقلاب اسلامی